

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

C. 5. Circa sponsalium obligationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 7

ad quando certo constat de causa sufficiente ad eorum solutionem. Vnde non est opus relaxatione iuramenti. Per accidens tamen, ut ratione scandalit vitandi, fieri potest, ut necessaria sit Iudicis autoritas. Sa verb. *Sponsalia*, num. 12. Sanch. d. 69. Gutier. cap. 35. num. 4. Filliuc. tract. 10. num. 299.

Propria autoritate dissolui possunt Sponsalia. Vel quando causa dissolutionis est publica. Vel quando causa est occulta, & simul etiam sunt occulta Sponsalia. Vel quando Sponsalia sunt publica, sed causa dissolutionis ita est occulta, ut probari non possit in iudicio, nisi magnum scandalum inde timeatur. Henricus, lib. 1. cap. 14. Sanch. d. 69. & 70.

Index quo coram dissoluenda sunt Sponsalia, quando ad eorum solutionem Iudicis requiritur autoritas: est Index Ecclesiasticus Ordinarius, vel delegatus, ut Episcopus, vel delegatus ab ipso Episcopo. Parochus vero non

est competens. Quia ipse non habet in foro externo iurisdictionem. Sanch. d. 69. num. 10. Reginald. lib. 3. num. 168. Filliuc. tract. 10. num. 299.

Quando dubitatur, num causa dissoluedi Sponsalia sit sufficiens: aut quando moraliter non constat, adesse causam sufficientem ad illa dissoluenda: non possunt absque Iudicis autoritate dissolui. Quia dissolvens propria autoritate in hoc casu exponeret se periculo committendi iniustitiam contra alterum sponsum, qui non debet iure sibi acquisito per Sponsalia spoliar. Gutier. cap. 35. num. 7. Reginald. lib. 3. num. 168. Sanch. d. 69. num. 9.

Tamen ut quis licite possit recedere ab Sponsalibus in foro conscientie, satis est, ut unus testis de certa scientia iurans, vel fama: imò si esset persona fide digna testificans, & de certa scientia testaretur, nec esset necessarium iuramentum. Filliuc. tr. 10. n. 301. Sanch. d. 69. n. 9.

55
Quis agendum in dubio de causa sufficiente?

56
Quando possit quis in foro conscientie ab Sponsalibus recedere.

SECTIO SECVNDA

De Sponsalibus, varia Dubia.

CAPVT V.

Circà Sponsalium Obligationem.

DVBIVM I.

An violatio iuris, quod ex Sponsalibus acquiritur sponsi in corpus, fornicando cum altero, sit adulterium.

17
H. adulterium.

ADULTERIUM est. Quia l. se. vxor. 1. §. ff. ad leg. Jul. de adulter. dicitur: Dinnus Vetus, & Antoninus responderunt etiam in Sponsam hoc ipsum vindicandum, (id est adulterium) quia nec Matrimonium qualecunque, neque spem Matrimonij violari permittitur. Vbi de Sponsalibus de futuro est sermo; nam de presenti non spes Matrimonij, sed Matrimonium ipsum dicitur. Sic Gloss. ad cap. Quemadmodum, verb. Sponsam, de iureiur. Abbas Cap. Discretionem, num. 4. de eo qui cognovit consanguineam, & ibi Alexan. de Nevo, num. 11. Gregor Lopez l. 1. verb. Odesposada, titul. 17. part. 7. Sarmiento l. 1. select. cap. 5. num. 1. & ex Theologis Palud. in 4. dist. 27. question. 1. art. 3. num. 17.

Non est adulterium. Quia ex Gelasio cap. lex illa 36. qu. 1. & D. Thoma 2. 2. q. 154. art. 8. in corp. Adulterium est alieni tori violatio, sed accedens ad Sponsam de futuro minimè torum violat alienum, cum hic ante matrimonium de presenti non concedatur sponsis: ergo adulterium non admittit. Ità Henricus, lib. 1. de Matrimon. cap. 13. num. 4. Viuald. part. 1. de spons.

num. 9. Ludovic. Lopez part. 1. cap. 29. & part. 2. de Matrimon. cap. 36. Manu. tom. 1. sum. cap. 53. num. 5. Sanch. lib. 1. d. 2. num. 22.

Idem assero existimans in lege illa pro prima parte adducta concedi vindictam sponso, non ratione adulterij, sed quia est atrox iniuria sibi illata.

59
Idem assero.

DVBIVM II.

An circumstantia Sponsalium in fornicatione sit Censuario aperienda,

ESTO circumstantia Sponsalium adulterium non constituat, est tamen in Confessione explicanda tam ex parte sponsæ de futuro, si cum alio fornicetur, quam ex parte sponsi, si ad aliam accedat. Quia est duplex malitia, altera fornicationis, altera violatorum ac fractorum Sponsalium, ob id enim dirimi possunt. Cap. Quemadmodum, de iureiur. Sic Sarmiento lib. 1. select. cap. 5. num. 1. Ludon. Lopez part. 1. cap. 29. Petr. de Ledes. de Matrimon. qu. 43. art. 1. dub. ult.

60
Est necessarium in Confessione aperienda.

Non est necessario explicanda, nec ex parte sponsæ, nec sponsi. Quia solæ circumstantiæ mutantes speciem sunt necessario confitenda, hæc autem non mutat speciem, cum non sit adulterium. Ità Covar. 4. Decretal. part. 1. c. 1. num. 14. Viuald. part. 1. de sponsal. num. 10. Ledesma qu. 43. art. 1. dub. ultim. ait hanc sententiam esse probabilem.

61
Aperienda necessario non est.

Utramque sententiam sustineri posse probabiliter puto, ego autem crediderim cum Thoma Sanchez lib. 1. d. 2. num. 6. eam Sponsalium circumstantiam necessario esse in Confessione aperiendam quando se tenet ex parte femine.

62
Audiens sententia.

A 4 id

COBAR
eob Mor
m. III. IV.
E. IV.

id est, dum aliquis fornicatur cum sponsa alterius de futuro; tunc enim tenetur uterque delinquens fateri hanc sponsalium circumstantiam. Quia talis fornicatio est contraria fidei in sponsalibus data. Verum quando se tenet ex parte viri, non est de necessitate detegenda in confessione. Quia quamvis etiam contineat ea fornicatio iniuriam, ac circumstantiam diversam specie iniuriarum adversus ius acquisitum sponsae per sponsalia: verum cum ea iniuria reputetur, prudentum arbitrio, levis in fornicatione sponsi de futuro venialis culpe limites non excedit. Quod secus est in sponsae fornicatione, quae, prudentum iudicio, atrox sponsi reputatur iniuria.

DVBIVM III.

An sufficiat, ad Sponsalium valorem promissio merè interna facta homini: licet non adsit externa acceptatio.

⁶³ *Sufficit ad Sponsalia.* **S**clusa iuris positivi dispositione attento solo iure naturae promissio interna homini facta obligat, ut si mente aliquis se obliget, non quidem per modum voti Deo, sed feminae ad ducendum illam. Quia non implere, continet mendacium, & saltem est infidelitas, quae culpa est iure naturae prohibita. Sic Ledes. *part. 2. question. 18. art. 1. dub. 3.* Palaci. *lib. 5. de contrah. cap. 11.* Mendoza *lib. 1. de pati. cap. 4. num. 8.* Moli. *tom. 1. de iust. tract. 2. d. 266.* Dicunt hanc sententiam esse probabilem Sotus, Angles, & Aragon. citandi.

⁶⁴ *Non sufficit.* **N**on sufficit promissio merè interna. Quia unus non obligatur alteri nisi per modum sibi connaturalem, & humanum, qui est verbis, vel signis externis: Ergo quamvis Deo, qui cordium est scrutator possit homo actu interno obligari, homini tamen, qui sola intuetur externa, non potest. Ità D. Thom. *2. 2. qu. 88. art. 1.* Tabien. *verb. Votum, initio, & qu. 4. num. 5.* Sotus quamvis dubius, inclinat in hanc partem *lib. 3. de iust. quest. 5. art. 3.* Henric. *lib. 13. de excomm. cap. 16. num. 5.* Manuel *tom. 1. sum. cap. 95.* Angel. *verb. Votum, initio.* Gutier. *l. 2. qq. Canon. cap. 22. num. 4.* Sanch. *lib. 1. d. 3. num. 5.*

⁶⁵ *Hic haere.* **H**is adhæreo, abnegans, esse mendacium, aut infidelitatem. Quia ea videtur esse tacita conditio illi internae promissioni, si alteri intimata ab eo acceptetur: nec est simile de promissione interna facta Deo, cui prae cordia patefunt.

DVBIVM IV.

An censenda sit sufficiens ad sponsalia re-promissio, quando alter fidem dat de Matrimonio contrahendo: alter vero non re-promittit expressè, sed acceptat promissionem, verbi gratia, dicendo, Placet, vel accepto, vel gratias ago pro beneficio.

⁶⁶ *Censenda est Sufficiens.* **E**A acceptatio censenda est re-promissio, Eideoque vera conficiuntur sponsalia, uter-

que obligatus manet sponsus. Quia sicut Matrimonium claudicare nequit, sed ex utraque parte, aut ex neutra debet esse validum, ita & sponsalia: sed dicente altero per verba de praesenti. Accipio te in meam, si mulier respondeat: Placet, est Matrimonium: Ergo dicente altero per verba de futuro: Accipiam te in meam, si mulier respondeat: Placet, erunt vera sponsalia, & censetur illa re-promissio. Sic Palud. *in 4. dist. 27. qu. 1. art. 1. num. 2.* Veracruz. *append. ad specul. dub. 9. ad 2. fol. 44.* Henric. *lib. 11. cap. 11. num. 2.* Antonin. *3. part. titul. 1. cap. 18.* Rosel. *verb. sponsalia, num. 1.* Sylvest. *ibi, initio.* Nauar. *sum. l. 1. sp. cap. 22. num. 22.*

Ea acceptatio non est censenda re-promissio, qua acceptans alligetur. Quia in dubio obligatio inducenda non est, cum sit contra possessionem voluntatis suam libertatem possidentis: sed acceptans illam promissionem, potest acceptare in quantum est in sui favorem, nempe, ut solum promittens ipsi obligetur: ergo si aliud obligationis mutuae signum non interfit, minimè dicendum est, ex illa acceptatione re-promittere, & obligari. Ità Sotus *in 4. dist. 27. qu. 2. art. 1.* Ludovic. Lopez *tom. 2. Instructor. de Matrimoni. cap. 6.* Petr. de Ledes. *de Matrimoni. qu. 4. artic. 1. dub. 1.* Sanchez *lib. 1. d. 5. num. 5.* & alij.

Cum his opinor. Quia tacens quidem consentire censetur in quantum est in sui favorem non tamen in sui praedicium. Reg. *Qui tacet, de regul. iuris in 6.* unde taciturnitas non est sufficiens signum consensus ad obligandum personam, ut bene docet Glossa *l. filiusfamilias 8.* Ergo similiter acceptans promissionem, censetur solum acceptare, in quantum est in favorem sui, ut alter maneat sibi obligatus: non autem in sui praedicium, ut ipse obligetur. Fateor autem Matrimonium claudicare non posse, nec alia ratione acceptari, quam ut Matrimonium sponsalia tamen quamvis ut sponsalia claudicare nequeant: at quatenus continent promissionem possunt claudicare, nam potest esse promissio unus absque alterius re-promissione: quare possunt acceptari in quantum promissio obligans solum promittentem.

DVBIVM V.

Dato, quod simplex ista acceptatio non sit re-promissio, is qui fidem dedit, obligatur, ad contrahendum Matrimonium, altero minimè obligato.

Obligatur quidem non ut sponsalium, cum ea nulla sint, quia re-promissio defuit: Sed ut simplicis promissionis. Quia quamvis sponsalia claudicare nequeant, sed aut uterque, aut neuter obligatus debeat manere, ac simplex promissio potest esse ex parte unius, altero ab obligatio immuni manente, ut contingit, dum aliquid liberaliter promittitur: Ergo cum hic alter promiserit Matrimonium, altero nihil re-promittente, solus promissor obligabitur. Sic Guillerm. quem refert, & sequitur Antonin. *3. part. titul. 1. cap. 18.* Rosel. *verb. Sponsalia, numer. 1.* Tabien. *ibi qu. 3. num. 4.* Arnil. *num. 1.* Sotus

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 9

Sottus in 4. dist. 27. question. 2. artic. 1. Henrici. lib. 1. c. 13. num. 2. Manus. tom. 1. sum. c. 244. n. 1. concl. 1.

70 Non obligatur, si alter non repromittat. Quia Matrimonij promissio non est gratuita, & liberalis donatio, sed contractus onerosus, facio, ut facias. Ergo habet implicite conditionem tacitam, si alter similiter se obliget; inde se non obligante, nulla conserget ex priori promissione obligatio. Ita Molina tom. 2. de iust. tractat. 2. d. 263. Veracuz append. ad specul. dub. 9. ad 2. fol. 44. & alij.

71 Ego autem existimo, quando Matrimonij promissio sit gratis, & liberaliter, tunc altero acceptante promissionem, nec repromittente solum promittentem obligari: & in hoc casu primam sententiam veram iudico. Si vero promissio illa non gratis facta sit, sed respectu, & per modum contractus: tunc necessariam esse crediderim alterius repromissionem, & dum ea non accellerit, priorem promissionem non esse efficacem ad obligandum promittentem, sed posse liberè, & tuta conscientia à fide prestata rescire. Quia dum celebratur contractus vltro citroque obligatorius, antequam vtrique pars se obliget, nondum est contractus perfectus, sed ante contractus perfectionem liberè potest alteruter rescipere. Mecum Sanchez lib. 1. d. 5. num. 12.

DVBIVM VI.

An Promissio Matrimonij contrahendi absenti facta possit ante absentis acceptationem reuocari, nemine pro eo acceptante, aut stipulante.

72 Non potest reuocari, nec necessaria est acceptatio, ut promissio illa Matrimonij absenti facta obliget. Quia in cap. Veniens, qui Clerici, vel vovet. promissio Matrimonij absenti facta ponitur tanquam valida, & constat ex contextu nullum absentis nomine acceptasse; ibi: Mulier cuiusdam viro absenti, fide data, se nupturam promittit. Sic Guiller. quem refert, ac sequitur D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 28. Tabies. verb. Sponsalia, question. 3. num. 4. Atmil. numero tertio.

73 Reuocari potest promissio absenti facta, si nullus pro eo acceptet. Quia promissio facta absenti est reuocabilis ante acceptationem, (vt P. Sanchez lib. 1. d. 6. late ostendit), nec inuenitur aliquid speciale statutum de Matrimonij promissione: Ergo idem de ea dicendum est. Ita Gloss. ad cap. Veniens, ubi ponitur tanquam valida promissio Matrimonij absenti facta: & ait Glossa verb. Promittit absenti: Per interpositam personam, que mandatum habebat ad hoc: alias nihil est. Ioan. Andr. ibi, num. 8. Potest sponderi absenti, dummodo sciat, vel ratum habeat. Sanchez. citatus, num. 24.

74 Profectò, ut promissio Matrimonij absenti facta irrevocabilis sit, oportet, ut absenti intimetur per nuncium ad id à promittente destinatum, vel Epistolam: nec sufficit, si aliunde abiens certior factus acceptet. Quia in reliquis promissionibus id desideratur iure communi, & Regni, vt docet Sanchez. ubi supra. Dum autem

coram nuncio à promittente immisso alter acceptat, statim est firma, & irrevocabilis promissio. Quia ex eo, quod nuncius immittitur vt intimer, censetur is quasi procurator, ac gerens promittentis vices, vt promissionis acceptatio coram ipso facta, coram mittente fieri censetur.

DVBIVM VII.

An promissio Matrimonij absenti facta, à quo stipulante, seu acceptante absentis nomine, possit reuocari.

75 Reuocari non potest. Quia hoc speciale est in Matrimonij promissione, vt possit quis alteri absenti stipulari id est, acquirere illi obligationem: ac proinde non poterit promittens rescire, etiam ante absentis acceptationem. Probatur ex Cap. Sicut, de sponsal. Sic Gloss. & Alex. de Neuo num. 15. & Doctores asserentes, stipulationem hanc naturaliter, & iure Canonico obligare, & quando firmatur iuramento: idem consequenter dicent in promissione hac Matrimonij. Hos citat Sanchez. lib. 1. d. 7.

76 Potest reuocari, quando promissio Matrimonij est respectiva; licet quis nomine absentis stipuletur absque ipsius speciali mandato ad repromittendum: & quamvis verba promissionis dirigantur in presentem, vt promitto tibi me ducturum Mariam. Quia nemo pro alio stipulari potest in contractibus vltro citroque obligatoriis: & non obstante stipulatione, liberum est contrahenti retrocedere, donec mutua obligatio alterius sibi sit nota. Ita Sanchez. l. 1. d. 7. numer. 3. 1. & alij apud ipsum.

77 Hoc verum existimo, nisi alter stipulans contraheret promittendo pro absente Matrimonio, id est, pollicendo, se facturum, & curaturum; tunc enim non potest promittens rescire. Quia est mutus contractus vtriusque celebratus: & sicut stipulans potest cogi, vt curet, & faciat, quod in se est, ad quod se obligauit; ita & promittens tenetur fidem serbare.

DVBIVM VIII.

An ad valorem sponsalium sufficiat, ea deliberatio, que ex iracundia calore procedit.

78 Duplicitur dicitur actus deliberatus. Primò, vt distinguitur contra motum primò primum, in quo nulla est libertas: & secundo primum in quo tenuis libertas est, & insufficiens ad culpam mortalem. Secundò, quando adest maturum consilium, proutque deliberatio omnium circumstantiarum, que in ea re occurrere possunt. Quasi etiam igitur, nùm deliberatio, que ex motu iracundie procedit; sufficiat ad sponsalia constituenda?

79 Non sufficit, sed requiritur plena, ac matura. Quia in cap. Dinortium, de penis. dist. 1. & Cap. si quis iratus 2. question. 3. & Reg. Quidquid calore 48. ff. de regul. iuris, & lib. 3. ff. de divor. expressè

expresse habetur, quod calore iracundiae sit, non prius ratum esse, quam si ex perseverantia apparuerit iudicium animi fuisse. Et quia l. 2. ff. ad l. l. maiestas habetur, iuramentum calore iracundiae praestitum minimè ligare. Sic Auctores adherentes contractus calore iracundiae initos ratos non esse, nisi cum plenum iudicium adest, confirmantur. Hi sunt Gloss. ad cap. Si quis iratus. Barthol. in Reg. Quidquid, num. vii. & ibi Decius num. i. Iason l. si filiam, numer. 5. Cod. de inoffic. testam. Felin. cap. Matthaeum in 2. notab. 2. de simonia, & alij.

80
Sufficit qui-
dem,

Sufficit quidem, nec requiritur plena, ac matura deliberatio. Quia ea deliberatio sufficit ad sponsalia constituenda, quae sufficit ad lethale culpam patranda: sed iracundiae calor non excusat à culpa lethali: ergo non excusat à rata sponsalium constitutione. Ita in casu simili de voto, & iuramento, Nauar. sum. Lat. cap. 18. numer. 7. & Hilpa. num. 3. Molina tom. 2. de iust. tract. 2. d. 267. Palud. in 4. dist. 38. qu. num. 9. & 10. Medi. lib. 1. sum. cap. 14. §. 6. Manuel 2. tom. sum. cap. 92. num. 1. Ludovic. Lopez part. 1. Instru. cap. 43. Et in propriis sponsalium terminis. Palud. citat. num. 9. & Sylvest. verb. Porum 2. qu. stion. 13.

81
Auctoris re-
solutio.

Existimo, eam deliberationem exigere, & sufficere, quae in materia lethalis culpa sufficeret, ut consensus culpa lethalis esset. Unde si quis ira, aut alio passionis motu subito percipit sponsalia contrahat, si tanta est passio, ut rationis iudicium obtenebret, & deliberationem ad peccatum mortale requisitam impediat aded, ut si illo subito motu hominem interimeret, non esset mortale piaculum: tunc sponsalia non erunt valida deliberationis defectu. Si autem non ita impediat deliberationem, quin homicidium illud tunc admissum esset culpa lethalis, sponsalia erunt valida. Probo, id requiri. Quia sponsalia suapte natura obligant ad mortale: Ergo peccunt deliberationem ad mortale requisitam. Certè minor deliberatio non est sufficiens ad violandam sponsalium fidem, nec ut actus sit simpliciter voluntarius. Porro illi textus pro prima parte adducti intelligendi sunt cum iracundia priuat rationis usum, & deliberationem ad culpam lethalem. Mecum Sanchez libr. 1. d. 8.

DVBIVM IX.

An destitutus sensibus, quibus naturam,
& vim contractus valeat edoceri,
(ut surdus, & mutus à na-
turalitate) possit Spon-
salia inire.

82
Inire non
potest.

Inire non potest. Quia quamvis instinctu natura morit, quid copula sit, illiusque ardore brutorum more prematur: ac impossibile videtur, nosse quid Matrimonium sit, ut importatius in alterius corpus: Ergo in illud consentire non potest. Sic Anchar. ad Cap. Cum apud, de sponsal. num. 5. Baldi. l. Discretis, num. 1. Cod. Qui testam. fac. poss. ubi Iason num. 8. Angel. Fulgos. Ludou. de Roma ibi. Flamin. de resign. benef. lib. 5. qu. 3. num. 16. & alij.

83

Potest sponsalia inire, si intellectum perspi-

cacem (de more) habeat, ita ut signis edoceri valeat, quid sit Matrimonium, & signis indicare consensum. Quia cap. Cum apud, in responsione dicitur: *Videmus, si talis*, (nempe mutus, & surdus, de quo erat quaestio) *velit contrahere, non debet sibi denegari*. Vbi cum in singulari loquatur, videtur intelligere de eodem utroque morbo laborante. Et quia muti, & surdi simul, secundum omnes possunt confiteri, & absolvi: ergo, & sponsalia, ac Matrimonium inire. Ita Hostiensis Ioan. Anton. Cardin. & alij quos refert, & sequitur Sanchez libr. 1. d. 8. num. 12. Ochagan. quæstion. 5. numer. 3. Villalo tract. 12. diff. 4. numer. 1. Machad. libr. 3. part. 1. tractat. 6. docu. 6. numer. 1. Diana part. 1. tractat. 6. resolut. 9. Baunys de Matrimon. tractat. 12. quæstion. 11. assert. 2.

Potest in-

16.

Hoc probabilius puto experimento edocui; quia plerumque mutos ita perspicacia ingenij praeditos esse vidi, ut multa explicatu difficillima facile signis manifestent, aliisque ipsis significata intelligant.

84

Hoc probabi-

lius puto.

DVBIVM X.

An qui est simul surdus mutus,
& cæcus, possit Spon-
salia inire.

Potest sponsalia, ac Matrimonium contrahere. Quia ingenij perspicacia valet naturae superare defectus, ut huiusmodi eger possit circa contractus huiusce obligationis edoceri. Sic Hostiensis Ioan. And. Anton. Panormit. Alex. de Nevo, Henric. Ang. Tabie. Gregor. Lopez. Brunel. apud Sanchez libr. 1. d. 8. num. 20. 13.

85

Potest in-

trahere.

Minimè id potest. Quia cæcus mutus, & cæcus à natalitio non habet unde possit, quid sint sponsalia, ac Matrimonium edoceri. Ita Anchar. ad cap. Cum apud, num. 5. Alex. Carrer. libr. 1. de sponsal. cap. 4. Sanchez citat. Leand. tractat. 9. d. 1. quæstion. 20. Ochagan. quæstion. 5. numer. 2.

86

Contrahere

non potest.

Equidem primæ sententiæ fundamentum nullomodo percipere valeo. Unde existimo secundam longè probabiliorem esse quamvis hæc à natura non habeat, sed casu: nisi antequam in hæc incideret, novisset, quid esset Matrimonium. Idem dixerim de eo, qui tantum est surdus, & cæcus à natalitate. Quia mutus solis, signis edoceri potest, quid sit Matrimonium: cæcus autem signa hæc percipere nequit; nec etiam verba, cum simul surditie laboret.

87

Hoc mihi

certum.

DVBIVM XI.

An insanus, & mente captus possit Spon-
salia contrahere, seu Matrimonium
inire, si contrahens cum eo erat
consciis furoris, aut men-
tis impotentia.

Potest validè contrahere sponsalia, ac Matrimonium. Quia in decreto Fabiani Pontif. sponsalia con-
quod habetur Cap. Neque furiosus 2. quæstion. 7. tractat. dicitur.

88

Potest validè

trahere.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 11

dicitor: Neque furiosus, neque furiosa. *At* matrimonium contrahere possunt, sed si contractum fuerit, non separentur. Sic Glossa Cap. Dilectus de sponsal. verb. Furor, edocere videtur si contrahens alter erat furoris conscius.

89 Minime potest. Quia furiosum non posse contrahere, non oritur ex iniuria alteri contrahenti illata, ut si alter conscius sit, videatur illam remittere, ac proinde valida sint sponsalia: sed oritur ex deliberationis defectu, liberique consensus, cuius furiosus, aut capus mente est expertus. Ita Prapof. ad Cap. Dilectus, num. 2. Cōtar. lib. 4. Decretal. part. 2. cap. 2. numer. 7. & 8. Gregor. Lopez lib. 6. titul. 2. part. 4. verb. El que fue. Henric. lib. 11. cap. 4. num. 3. Sanch. l. 1. d. 8. num. 15.

90 Idem assero, dummodo furiosus, vel mente captus perpetuo huiusmodi mentis impotentia laboret: nam si lucidis intervallis gaudeat, potest eo tempore sponsalia, & Matrimonium initiare. Quia tunc rationis vltus est particeps. Constat ex Cap. Quamvis 7. qu. 1. & ex l. Divus, ff. de off. c. Presid. & docet D. Thom. in 4. dist. 34. qu. 1. art. 4. vbi Richard. artic. 4. qu. 1. Bonavent. articuli, question. 1. Sotus question. vni. artic. 4. concl. 1.

DVBIVM XII.

An quando ab aliquo promissio fit animo promittendi, non tamen se obligandi: sunt vera sponsalia: ac promittens maneat, obligatus.

91 Sunt vera sponsalia, & promittens obligatus manet. Quia obligatio est naturalis effectus promissionis, sicut ignis calefacere: Ergo si cut posito igne, ve i. noli, apponens, calefactio sequitur: ita posita promissione animo promittendi, statim consurgit obligatio. Sic Petrus de Ledel. de matrimon. question. 43. articuli. 1. dub. 2. & in alio simili, nempe in voto Sotus lib. 7. de inst. question. 1. articuli. 2. ver. 3. Peña part. 1. Instructor cap. 4. §. secundum Sotum. Mant. tom. 2. sum. cap. 92. mon. 7. Aragon. 1. 2. qu. 88. articuli. 1. & alij.

92 Nec sunt vera sponsalia, nec promittens manet obligatus. Quia omnis obligatio, quæ non est ex lege, oritur ex privata hominis voluntate: ergo ubi deest se obligandi voluntas, deficit obligatio. Quia ex Cap. finali de condit. appof. vbi conditio contraria substantiæ Matrimonij ipsum annullat, licet verba, & intentio essent contrahendi: ergo cum de natura promissionis sponsalium sit animus se obligandi: ubi animus contrarius adfuerit, nulla erunt. Ita Henric. lib. 11. cap. 13. numer. 2. & in casu simili de voto D. Bonavent. Richard. Vigner. Palat. Armil. Tabie. Angel. Antonin. & alij quos refert, & sequitur Sanch. l. 1. d. 7. num. 5.

93 His hæreo Doctores, sciens, obligationem promissionis consurgere ex lege privata, quam promittens sibi imponit. At nulla lex obligat, nisi legislator obligare intendat.

DVBIVM XIII.

An qui promissionem Matrimonij futuris iuramento stabilis animo quidem iurandi, sed expresso non se obligandi: obligetur, constituaturque, vera sponsalia.

Obligatur, veraque sponsalia constituit. Quia aliter contrahitur obligatio in voto, quam in iuramento: in illo enim contrahitur per intentionem, in hoc verò per verborum deliberatam attestationem. Sic Hostiens. Cap. Ad audientiam. Caiet. 2. 2. qu. 89. articuli. 7. ad 4. Soto lib. 8. de inst. question. 1. articuli. 7. ad 4. Cōtar. de pactis part. 1. §. 5. num. 2. Ludou. Lopez part. 1. instruct. cap. 42. Manuel tom. 1. sum. cap. 192. numer. 4. & tom. 2. cap. 92. numer. 7. Aragon. 1. 2. qu. 89. art. 7. Henric. lib. 11. cap. 13. numer. 2. lit. Z, quamvis in voto contrarium teneat.

Nec obligatur, nec vera sponsalia constituit. Quia ut docet D. Gregor. l. 26. Moral. cap. 7. & habetur Cap. Humana 22. qu. 5. humanae res verba nostra talia indicant, qualia fœtis sonant: Deus verò qualia ex intimis proferruntur. Ita D. Bonavent. in 3. dist. 39. art. 1. qu. 1. num. 46. & ibi Richard. art. 1. qu. 1. Gabri. qu. 1. articuli. 2. concl. 5. D. Antonin. part. 2. tituli. 10. cap. 6. & alij ex Theologis, & Iurisperitis, quos citat, & sequitur Sanchez lib. 1. d. 9. numer. 9.

Hos sequor adiciens D. Thomam in 3. dist. 39. qu. 1. art. 3. question. 3. vbi docet, iuramentum, ex ipsa iuramenti, ut iuramentum est, ratione, non obligare; nisi iuxta iurantis intentionem. Profecto oppositæ sententiæ fundamentum omnino abnego: quia utraque obligatio voti scilicet, & iuramenti, pendet ex voventis, aut iurantis intentione, ut adnotat Medina Codic. de resit. question. 23. §. His non obstantibus.

DVBIVM XIV.

Dubitat quis, num sponsalia contraxerit, tenetur ne implere.

97 Vi dubitat de promissione, tenetur implere. Quia qui dubitat de voto a se emissio implere tenetur: & quia quamvis in dubio potior sit possidentis conditio, exigitur tamen, ut possessio illa inuet; bona fide possidentis. Sic in simili voti casu Corduba in sum. question. 147.

98 Haud implere tenetur. Quia in dubio melior est possidentis conditio non tantum in materia iustitiæ, sed in quacumque: sed in hoc dubio voluntas possidet suam libertatem, cum de vinculo contractus dubitetur: ergo in hoc dubio pro libertate est iudicandum. Certè hoc ius in sponsalium fauorem cedit, magnam enim exigunt libertatem. Cap. Gemma, de spons. Ita in simili casu voti Sotus lib. 7. de inst. qu. 3. art. 2. Mantiel tom. 2. sum. cap. 99. num. 5. Henric. lib. 11. cap. 13. num. 5. & lib. 8. cap. 45. numer. 13. li. P.

Lit. P. Ludovic. Lopez. part. 1. Instrucl. cap. 45. §. dubitans. Sanch. libr. 1. d. 9. num. 11. plures citans.

99
Idem assero.

Idem assero existimans non obstat requiri bonam fidem possidentis : quia ante hoc dubium bona fide possidebatur libertas, nec superueniens dubium, quo sollicita diligentia vinci nequit, tollit bonam fidem, ut bene probat Conar. reg. Possessor. part. 2. §. 7. numer. 4. & Sarmien. lib. 2. select. cap. 10. num. 5. cum aliis, quos referunt. Itaque si sufficienti adhibita diligentia, adhuc quis manet dubius, utrum Matrimonium promiserit, minimè tenetur.

D V B I V M X V.

Certus est quis de promissione Matrimonij dubitat autem de animo se obligandi, tenetur, & non tenetur implere.

100
Non tenetur implere.

Implere non tenetur. Quia in dubio non præsumitur animus se obligandi, ut in iuramento docet Hostiens. Cap. Ad audientiam. Ioan. Andre. numer. 8. & alij. Et quia perinde videtur esse dubitare de animo se obligandi, ac dubitare de ipsa promissione; quia deficienti animo, non est promissio. Et quia in hoc dubio prænalet possessio libertatis. Sic in simili casu voti Sotus lib. 7. de iust. qu. 3. artic. 2. docum. 2. Capua l. 2. decis. cap. 31. Beia casu 49. fol. 233. Vega libr. 4. sum. casu 417.

101
Implere tenetur.

Tenetur implere. Quia verba exteriora prolata sunt naturaliter signa intentionis: & nullus præsumitur dicere, quod in corde non habet, ut latè probat Sanchez lib. 3. d. 15. num. 9. Quod adeò verum est, ut etiam in iuramento metu extorto, ubi vehemens coniectura de defectu animi se obligandi propter metum concurrit, verissimum sit, præsumi se obligandi animum, ut delicti præsumptio vitetur. Ità Sanch. lib. 1. d. 9. num. 13. secutus doctrinam D. Thomæ, Negro, Comarru. Soti, Tabie. Gratiani, Gutier. & aliorum, & casum iuramenti, aut voti ad Sponsalia transferens.

102
Hoc mihi certum.

Hoc mihi certum. Quia foris externus cognita huius dubij veritate sententiam feret proculdubio in promissionis favorem, pro qua est præsumptio: ergo idem in foro conscientie est sentiendum: uterque enim foris, ubi externus falsæ præsumptioni non innititur, idem iudicat, ut probat Sanch. d. 5. nu. 20. Certè dum omninò dubitatur de promissione nulla est ex parte promissionis possessio, sed tota se tenet ex parte libertatis. Quando autem promissio est certa, & dubius animus; tunc possessio, & præsumptio est ex parte promissionis.

D V B I V M X V I.

An quæ si fide promissis Matrimonium, & sub ea spe deflorat Virginem tenetur eam ducere.

103
Non tenetur eam ducere.

Non tenetur ducere eam, sed satis est dotem ei constituere. Quia iustitia commutativa tantum petit, æquale reddi: potest autem

id fieri satisfaciendo pecuniis. Sic D. Antonius. part. 3. tit. 1. cap. 19. Supplement. Gabrielis 4. dist. 18. q. 1. a. 2. concl. 5. Barthol. Ledes. de Matr. dub. 19. fol. 1296. vbi aiunt, teneri hunc, eam ducere, vel aliter satisfacere. Et alij qui Theologi moderni censent hoc esse probabile.

104
Eam ducere tenetur.

Tenetur quidem sub culpa lethali, eam ducere. Quia iustitia commutativa non tantum petit, reddi æquale, sed ut idem reddatur ex iustitia debitum: ut si equum furatus sis nulla restituta pecunia satisfacies: vnum enim pro altero invito creditore, solui non potest. lib. 2. §. marri. ff. si cert. petat. Sed hic ex iustitia commutativa tenebatur habere consensum, ut constat in omnibus contractibus, in quibus interuenit, do ut des, vel facio, ut facias. Ergo cum possit restituere, adhibendo eundem consensum ex iustitia debitum, ad id tenebitur. Ità D. Tho. in 4. dist. 18. quæst. vii. art. 2. ad 4. Richard. ibi. art. 1. q. 3. Palud. q. 1. art. 2. concl. 4. §. 5. n. 14. Antonin. Rosel. Cordu. Salon. Veracruiz, Manuel, Vega, Capua, Ludou. Lopez & alij, quos refert, & sequitur Sanchez libr. 1. d. 10. numer. 3.

105
Cum hu foris na hnt ali quæ ad iustici limitationes.

Cum his omninò sentio. Quia quamvis dānum violatæ virginittis possit æquè pecunia rescari, eo quod amissa Virginitas non valeat in eadem specie restitui; at iustitia fidei consensus deceptio non potest æquè compensari nisi iniustum dolum auferendo, veroque consensu præstito, nā potest in propria forma restitui. Nec potest dici verè æquale, dū in propria sit satis specie. Idem dixerim, quando non fuerit mutua promissio, sed vir fide promissit scemine matrimonium, si se deflorandam ei traderet, tunc promissioni virgo immitens tradit corpus. Quia est perfectus contractus, facio, ut facias, & virgo iam impletur. Huic tamen doctrinæ aliquas adicio limitationes. Primā, nisi vir notabiliter conditione excedat: tunc enim scemina huius excessus conscia non potest allegare se deceptam: debuit enim agnoscere, virum adeo disparem fidei sibi polliceri matrimonium. Quanquam autem disparitas sit notabilis, prædictum iudicio relinquo. Secundam, nisi scemina ex verbis, aut aliis clavis coniecturis facile posset fallacem animum promittentis agnoscere: tunc enim sibi debet imputare, & voluntarie videtur fraudi consensisse. Tertiā, nisi ex eo coniugio scandalum magnum timeatur probabiliter: tunc enim excusatur fide promittens. Quartam, nisi ex eo matrimonio probabiliter malus timeatur exitus, ut si promittens notit, puellam esse notabiliter leuem. Quintam, nisi scemina virum decipite dicendo vel fingendo, se virginem esse: quia in iniuriis datur compensatio. Imò licet ipsa non deciperet, si promittens fide matrimonium existimabat eam virginem: & postea comperiat non esse eam ducere non tenebitur. Quia hæc est vera causa dissolventi sponsalia vera, nendum fide. Sextam, non tenebitur ducere, si scemina deflorata postea cum alio rem habeat: quia hæc est causa iusta recedendi à veris sponsalibus. Porro si fide promittens Virgini tantū haberet cum ea tactus non teneretur eā ducere, sed alio modo restituere. Denique quando fide promittens iam non potest scemina defloratam ducere, quia sacris est initiatus

vel

Seccio II. Dubia de Sponsalibus. 13

vel alteri adstrictus coniugio, tenetur illi fecundare de nuptiis providere.

DVBIVM XVII.

An quando vir est notabiliter dignioris conditionis, vel alia indicia prebuit fidei consensus, ut femina facile possit presumere dolum; de florans teneatur ei aliquid restituere.

¹⁰⁶ **E**tenim tenetur eam ducere, (ut vidimus) tenetur tamen ei aliquid restituere. Quia dolo defloravit, & subinde iniustitiam admisit. Sic Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Navar. c. 22. n. 76. Ledes. 2. p. 4. g. 18. a. 2. fol. 241. Cordub. l. 1. q. 13. deia casu 18. Ludou. Lop. p. 2. c. 26. de matr. Henric. l. 1. c. 11. n. 2. lit. G. Nauarra l. 2. de restit. c. 3. p. 4. dub. 1. num. 427. Certè ex his Doctoribus aliqui dicunt teneri integrè restituere eo modo quo decipiens, vel vi corrumpens alij melius aliterum; non integrè teneri, sed prudentis arbitrio tradendum.

¹⁰⁷ Nihil ei restituere tenetur. Quia cum propter notabilem disparitatem, vel alia fraudis aperta signa viderit femina, vel prudenter videre debuerit, se decipi; & nulla necessitate coacta in stuprum consenserit, libere videtur consensisse, gratique prostituisse pudorem. Ità D. Thom. in 4. dist. 28. q. 1. vni. a. 2. ad 4. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 16. Roel. v. Matrimonium 4. n. 2. Sylvest. lib. 4. 8. Tabie. v. Restitutio, q. 22. §. 23. Angel. v. Stuprum, n. 1. Armil. v. Restitutio, n. 22. & aliquos sequitur Sanch. l. 1. d. 10. n. 19.

¹⁰⁸ Cum his opinor, quia quamvis fectus promissor deliquerit contra iustitiam intentione decipiendi: at ea intentio effectu suo destituta est; femina enim le ipsam decipit. At intentio sola mente retenta non obligat ad restitutionem.

DVBIVM XVIII.

An quando femina ignoravit excessum viri, aut si nouit, taliter ei promissit deflorator, ut prudenter credere potuisset verè promittere fectus promittens teneatur, eam ducere.

¹⁰⁹ **T**enetur quidem. Quia est contractus, & mulier ex sua parte impleuit. Nec potest dici à se ipsa deceptam esse, leniterque fidem adhibuisse; ergo tenetur eam ducere; nec satis est pecuniis satisfacere, cum in propria specie possit satisfieri. Sic D. Tho. Sylvest. Antonin. Angel. Armil. Tabie. Nauar. Ludouic. Lopez quos citat Sanch. d. 10. num. 5. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Henric. l. 1. c. 11. n. 2. Nauarra lib. 2. de restit. c. 3. p. 4. dub. 2. num. 427.

¹¹⁰ Non tenetur ducere, sed aliter restituere instar vi, vel fraude deflorantis. Quia non tenetur ad eam ducendam ratione promissionis, fuit enim fectus, & inuoluta; nec ratione iniustitiae, & iniuriæ illata; nam iniustitia non obligat ad restituendum plusquam damnum aestimatur; sed damnum ablata dolo pudicitiae non tanti aestimatur. Ezech. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

matur, ac virum digniorem notabiliter eam fecundam ducere: Ergo nullo ratione tenetur. Ità Petr. de Ledes. de Matrim. q. 45. a. 4. dub. 1. concl. 2. Capua l. 2. dec. c. 78. n. 6. Valde probabilem aie esse Cordub. in questionar. l. 1. q. 13. & Veracruz p. 3. spec. a. 19. c. 4. dicit esse probabile. Manuel to. 1. c. 208. n. 8. At Thomas Sanchez d. 10. n. 21. probabilior esse testatur.

Idem affirmo. Quia quando in contractu servatur equalitas, vno implente, tenetur alter implere. At quando est inæqualitas, non tenetur fectè contrahens integrè implere, sed æquale reddere tenetur. Quare si res promissa reddita in propria specie esset multo inæqualior, non esset reddenda, sed iustum pretium rei per alterum contrahentem gestat: Ergo cum matrimonium promissum sit multo inæqualius deflorationi, non tenetur ad id fectè promittens.

DVBIVM XIX.

Fectè quis promissit corrupta femina matrimonium, consensu corruptionis, & conditionis equalis, tenetur ne ducere eam, quæ sub hac spe ei tradidit corpus.

¹¹² **T**enetur quidem. Quia fuit contractus, nec disparitas inter contrahentes adest, nec fraus aliqua ex parte femina inuenitur. Sic Palud. in 4. dist. 28. q. 1. a. 2. concl. 4. n. 14. Cordub. in sum. q. 49. Lud. Lop. in tract. c. 76. Manu. tom. 1. sum. c. 208. n. 8. falso allegans Sotum, & Nauarrum. Minime tenetur ducere, sed alio modo iniuriam compensare. Quia eam ducere, non est æquale copulæ cum corrupta, sed longè maius. Ità Veracruz p. 3. spec. a. 19. concl. 6. Henric. l. 1. c. 11. n. 2. lit. R. Ludou. Lop. p. 1. c. 77. Sanch. l. 1. d. 10. num. 23.

Hanc partem probabiliorē puto generatim si loquamur. At primam sequeretur, quando esset v. gr. vidua bonæ famæ, infamiæque ex copula contraheret, ob quam matrimonio redderetur inepa. Quia non video aliter posse damnum resarciri. Mecum Nauar. lib. 4. consil. de sponsa cons. 48. in priori edit. in posteriori cons. 7. Nec audiendum Veracruz patiar, asserentem fectum promissorem non teneri ducere corruptam cuiuscumque sit conditionis.

DVBIVM XX.

An fectè contrahens Matrimonium per verba de presenti absque interno consensu: teneatur verè consentire.

¹¹⁴ **D**isputatio hæc potius ad librum vigesimum quintum attinet, sed hic decidenda, quia est valde præcedenti annexa, & ex eisdem principiis decidenda obicitur. Igitur fectè contrahens matrimonium non tenetur verè consentire. Quia fectè professionem emittens non tenetur seculo scandalo verè profiteri, sed potest ad eum locum se recipere, ubi cesset scandalum: Ergo similiter fectè ducens uxorem,

uxorem, non tenetur cessante scandalo, verè ducere utrobique enim est ficta traditio illic Monasterio, hic autem uxori, & iniuria recipientis. Et quia nullam iniuriam irrogare videtur cum neuter maneat æque obligatus. Sic Hostiens. *Cap. ex parte, de sponsal.* D. Antonin. p. 1. tit. 1. c. 19. Tabie. verb. *Matrimonium*, 2. q. 7. §. 8. Faudent. Rosel. Couarr. Angel. Sylvest. Barth. à Ledesma, Manuel, quos refert Sanch. d. 11. n. 1. Ledes. 2. qu. 47. art. 4. Et Victor. in *sum. de Matrimon.* num. 252. proficitur sententiam hanc esse probabilem.

115
Verè consen-
tire, tenetur

Fictè contrahens matrimonium, tenetur verè consentire. Quia est utrinque contractus, do, ut des, & alter iam implevit tradendo per verum matrimonium sui corporis potestatem. Et quia sequitur alteri gravissimum damnum, cum enim in foro Ecclesiæ nequeat fictum alterius probare consensum, non permittitur aliud inire coniugium, continenterque vivere cogetur. Ità D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. *quæstionum*, 4. ad 1. Scotus in 4. dist. 3. o. q. 1. Maior. in 4. dist. 27. q. 1. Adrian. q. 2. Sotus q. 1. a. 3. Navar. c. 22. num. 76. Henric. l. 1. c. 11. n. 3. Bannes 2. qu. 77. art. 3. dub. 1. Sanch. d. 11. num. 4.

116
Auctoris in-
dicium.

Profectò secunda sententia moraliter, & regulariter est verissima; quia, semper sequitur grave damnum femine, tum infama, quare alteri nubere non poterit: tum etiam, quia aliud coniugium non permittitur inire. Caterum si nullum ex his incommodum, nec aliud notabile sequeretur, probabilior primam sententiam esse, ingenuè profiteor. His enim exclusis damnis, eius fundamenta maxime vrgent.

D V B I V M X X I.

An promissio Sponsalia constituens debeat, necessario geri coram Parocho, & testibus, & an Sponsalia clandestina sint, irrita.

117
Debet co-
ram Parocho
& testibus
geri necessa-
rio.

Verò in questionem, an sicut Tridentinum *sess. 24. cap. 1.* irritavit Matrimonium clandestinum, ita clandestina sponsalia irritavit? Eo ipso irritavit, vnde promissio sponsalium debet fieri coram Parocho, & testibus ne irrita censcantur. Quia in *Lege Oratio ff. de sponsal.* dicitur: *Oratio, que quasdam nuptias Senatorum inhibuit, de sponsalibus nihil locuta est. Rostè tamen dicitur, in his casibus sponsalia nullius esse momenti.* Ergo eo ipso, quod Tridentinum irritavit matrimonium clandestinum, censetur similia sponsalia irritasse. Sic Alexand. de Neoubr. de *sponsal.* num. 6. Albornoz. *rr. de arte contrah.* l. 4. n. 1. Matienzo l. 5. *recopil. tit. 1. gloss. 1.* num. 41. & 51. & alij.

118
Non debent
necessario ge-
ri.

Minimè irritavit, vnde Sponsalia celebrari coram Parocho, & testibus, necessarium non est, sed clandestinè gesta omnino sunt valida. Quia lex Tridentini irritans matrimonium clandestinum, est correctoria iuris communis, & proinde extendenda non est ultra casum expressum, l. *Precipimus, C. de appellat.* ergo cum solum irritet matrimonium clandestinum, non debet extendi ad sponsalia: sed tanquam casus omittus relinquendus est iuris communis dispositioni, l. *commodissime, ff. de liber. & posthum.* Ità Navar. *cap. 25. num. 144.* Corduba *sum. q. 52.*

Gurter. l. 1. q. 1. *Canonic. c. 18. num. 9.* Henric. l. 1. c. 5. num. 8. Guier. Azene. Vega, Manuel, Barth. & Petr. de Lesma, Ludon. Lopez Gallego, & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *lib. 1. d. 12. num. 2.*

Hanc sententiam amplector, sciens ex Glossa *Cap. Statutum verb. Numerandum, de prabend. in 6. & Tiraquello de primogen. q. 24. numer. 2.* & aliis, legem correctoriam, per quam reducitur ad ius commune, esse fauorabilem, & extendendam: atque ita omnis intellectus, per quem ad ius commune reducitur, fauorem continet, & extendi debet, eoque res faciliè ad suam naturam redit. Porro l. *Oratio*, pro prima parte adducta, intelligenda est, quando prohibetur matrimonium absolute, seu omnibus modis: cum enim tunc nullo modo possit contrahi matrimonium, sponsalia erunt promissio rei illicitæ: & sic nullas at contrahentes clandestinum matrimonium, tantum sunt inhabiles ad clandestinè contrahendum: quare promissio clandestina valet, est enim rei licitæ promissio: nempe matrimonij contrahendi eo pacto, quo iubet Ecclesia.

D V B I V M X X I.

An sit culpa Sponsalia clandestina contrahere.

Valida quidem sunt, (vt vidimus *Probl. 21.* clandestina Sponsalia. Quæserim autem, nunc licita sint? Culpa est huiusmodi Sponsalia inire. Quia eo ipso, quod *cap. finali, de clandest. despons.* prohibetur matrimonium clandestinum, Sponsalia clandestina prohibita censentur: nam prohibito aliquo, censetur prohibitum omne id, per quod illud peruenitur, l. *Oratio ff. de spons.* Sic Angel. v. *Clandestinum*, n. 1. Sylvest. v. *Matrimonium* 6. q. 7. dist. 5. & 6. Tabie. v. *Sponsalia*, q. 1. n. 2. Armil. ibi, n. 14. Rosel. v. *Impedimentum*, imped. 1. n. 1. Palud. in 4. dist. 28. q. 2. art. 2. numer. 14. Caiet. verb. *Sponsalia*, asserens esse culpam mortalem.

Culpa non est, clandestina inire Sponsalia. Quia nullo iure prohibetur. Nam *Cap. finali, de clandest. despons.* tantum prohibetur matrimonium clandestinum, & axioma illud: Prohibito matrimonio, censetur prohibitum omne id, per quod ad illud peruenitur, desumptum ex l. *Oratio*, non habet locum in hoc casu, vt *Probl.* proximo vidimus. Ità Veracruz *append. ad specul. dub. 9.* Ludou. Lop. p. 2. *instruēt. de matrim.* cap. 17. Petr. de Ledes. de *matrimon.* qu. 45. art. 5. Sanch. *lib. 1. d. 13. num. 2.*

Idem assero existimans, non obstare doctrinam communem affirmantem, prohibitionem matrimonij clandestini factam *Cap. finali*, extendi ad sponsalia. Nam Hostiensis ibi, quem reliqui sequuntur, fatentur, id non haberi ex textu, sed ex testis ratione, eo quod eadem inconuenientia ex sponsalibus clandestinis sequatur, cum sæpe per copulam, & alios actus transeat in matrimonium: quod cum hodie cessarit per decretum Tridentini *sess. 24. c. 1.* illa prohibitio nis ratio cessat.

D V B I V M

Seccio II. Dubia de Sponsalibus. 15

DVBIVM XXIII.

Notabilis contrahentium vero animo sponsalia disparitas; quando contrahens consensit etiam conditionis vilioris alterius ea, irritat.

¹¹³ *Irretat quidem. Quia si quis prodige meretrici spondeat pro corporis usu, non tenetur ita prodige implere, cum sit peccatum: sed promissio matrimonij facta notabiliter impari, est prodiga: ergo non obligat. Sic Sorus l. 4. de inst. q. 1. ad l. Ledema 2. p. 4. q. 18. d. 5. Salon 2. q. 6. art. 5. contr. 4. Bannes art. 5. dub. 5. concl. 3. Manuel 10. 1. sum. cap. 40. n. 4. Palati l. 5. de contrah. c. 1. addens cum Soto Bannes, & Manuele, esse verum, quamvis promissio iuramento firmetur.*

¹¹⁴ *Non irritat. Quia cum contrahens sit dominus rei promissae, & notabilis excessus consensu, videtur velle, libere suo iuri cedere, & excessus donationem facere. Ita Veracrus p. 1. specu. a. 19. concl. 2. Molina 10. 2. de inst. tr. 2. d. 27. Cordu. in questionar. l. 1. q. 1. dicto 1. Sanch. l. 1. d. 14. n. 2.*

¹¹⁵ *Profecto quamvis puella nobilis (v. gr.) & diuites prae faciat, sponsalia contra parentum voluntatem cum ignobili, aut paupere contrahendo, eo quod executio esse nequeat sine aliorum scandalo, & ipsius puellae dedecore, & ita prodige, & cum peccato promiserit: existimo teneri, contractum implere, nec ausus fuero affirmare oppositum, eo quod est contra Ecclesiae proximam fidem huiusmodi seruare cogentis. Hoc tamen limitatum, nisi scandalum magnum ex eo matrimonio probabiliter timeatur. Quia virtus iustitiae obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest: sed contrahere matrimonium cum magno illo scandalo, est aperte lethale piaculum, cum notabiliter charitas proximi laedatur, dissoluitur parentum pietas, & cognatorum amicitia: ergo. Colligitur id ex Cap. Cum in tua, de sponsal. & ita docet ibi Glossa, verb. Scandalo. Abbas ibi numer. 4. Prapof. nu. 2. & alij.*

DVBIVM XXIV.

An verba de presenti inter puberes clandestine prolata, quae constituunt matrimonium clandestinum irritum iuxta Tridentinum habeant, vim Sponsalium.

¹¹⁶ *Abent vim Sponsalium, & vt talia obligant. Quia Cap. unico de despons. impub. in 6. §. idem quoque habetur, matrimonium impuberum obligare, vt Sponsalia, vt actus, qui non valet eo modo, quo gestus est, valeat modo, quo geri poterat. Ergo similiter, quando matrimonium clandestinum puberum non valet, vt matrimonium, valet tamen vt Sponsalia: si quidem Tridentinum clandestina Sponsalia non irritauit. Sic Henric. lib. 1. cap. 5. numer. 4. asserens, sic Cardinales declarasse. Corduba in sum. qu. 12. Barth. de Ledes. de matrim. dub. 18. Vega. lib. 6. sum. casu 120. Ortiz in sum. cap. 16. de matrim. & alij.*

¹¹⁷ *Non habent vim Sponsalium, nec vt talia obligant. Quia in Tridentini decreto dicitur: Esco. & Mend. Theol. Morat. Tom. III. P. II.*

An sit contrahendum, eos Sancta Synodus omnino inhabiles reddit. Ergo sic contrahentes nihil prolas efficiunt: si enim valeret contractus vt Sponsalia, non essent omnino inhabiles, sed aliquo modo habiles existerent, sicut Cap. vno de spons. impuber. in 6. loquens de impuberum matrimonio, non appellat eos inhabiles, sed potius dicit, valere contractum, vt Sponsalia. Ita Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. cons. 1. n. 3. Azeue. l. 5. recopil. tit. 1. l. 1. num. 2. §. 3. & 36. Palati in 4. dist. 18. q. 6. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. art. 5. p. 1. Manuel 10. 1. sum. cap. 220. n. 1. Vega. lib. 6. sum. casu 120. §. 122. Sanch. libr. 1. d. 20. numer. 5.

Primam sententiam satis esse probabilem puto, sed secundam, vt probabiliorem eligo. Quia quoties ius resistit contractui, nulla propterea civilis, aut naturalis oritur obligatio, (vt probat Sanchez lib. 1. d. 7. num. 16.) sed Tridentinum huic contractui resistit, illumque poena afficit tanquam peccata fouentem: ergo ex eo nulla oritur obligatio. At posset obligatio oriri ratione damni illati. Si enim clandestine contrahens copulam habuit, licet non teneatur ratione contractus foeminam ducere: teneatur tamen ratione iniustitiae, & damni foeminae illati.

CAPVT VI.

Circa etatem necessariam ad Sponsalia contrahenda.

DVBIVM XXV.

An sit necessarium, vt septennium sit omnino completum.

¹¹⁹ *Suppono ex sect. 1. septennium completum ad Sponsalia contrahenda desiderari. Constat ex Cap. Literas, ibi: Antequam septimum annum compleisset. Quia septennio completo incipit communiter rationis usus, & libertas. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. art. 2. quem omnes sequuntur Theologi. Quaestioni autem doct. necessarium sit, vt septennium omnino sit completum, vel sat sit, moraliter completum esse, quia parum deficit: quod dubium procedit, quando non constat malitiam etatem supplere, de quo inferius.*

Non est necessarium completum esse omnino septennium, sed sufficit, moraliter completum esse, v. gr. si duo, vel tres dies deficerent. Quia quod parum distat a re, parum, aut nihil distare videtur, teste Aristot. 2. Physic. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 1. Antonin. 3. p. 1. c. 18. Syluest. v. Sponsalia, q. 1. dicto 2. Tabie. ibi, q. 4. n. 5. Turcrem. Cap. 2. bi non est, n. 2. Barth. de Ledes. de matrim. dub. 11.

Necessarium est completum esse septennium metaphysice, vbi de malitia etatem suppleat non constaret. Quia vel vna die deficiente, verè non dicetur septennium completum.

B 2 sed

COBAR
eob Mon
m. II. IV.
E. IV.